

มุมมอง นักกฎหมาย!!!

คดีวิศวกรรมยิ่งเด็กวัยรุ่น
เสียชีวิต...กฎหมาย
มีช่องให้กระทำการ
ป้องกันตัว แต่หาก
ป้องกันเกินกว่าเหตุ
ศาลจะลงโทษน้อยกว่า
ที่กฎหมายกำหนดไว้

จากกรณีที่มีข่าววิศวกรรมนักเรียนวัย 17 ปี เสียชีวิต บริเวณถนนสายอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี ด้วยเรื่องเล็กน้อย เนื่องจากจอดรถขวางทางกัน หลังเกิดเหตุได้มีกระแสโซเชียลวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักถึงเรื่องที่เกิดขึ้น บ้างก็ตำหนิกลุ่มวัยรุ่นว่ามีพฤติกรรมเหมือนกับจะยกพวกไปทำร้ายวิศวกรคราวพ่อ ทำให้ต้องป้องกันตัว โดยอ้างว่าเพราะถูกลงมือก่อน บางกระแสก็ตั้งคำถามว่าวิศวกรทำเกินกว่าเหตุหรือไม่ที่ตัดสินใจใช้อาวุธปืน ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งนักกฎหมายหลายฝ่ายให้ความเห็นว่าจากคลิปนั้นค่อนข้างคลุมเครือ วิศวกรท่านนั้นอาจไม่ได้มีเวลาในการเล็งหรือตัดสินใจ หรืออาจยังไปเพื่อเป็นการขู่ แต่ท้ายสุดผลคดีจะเป็นอย่างไร คงต้องรอกระบวนการยุติธรรมว่าเป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุหรือเกินกว่าเหตุหรือไม่

“การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย” นั้นประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 บัญญัติว่า “ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตน หรือของผู้อื่น ให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิด ต่อกฎหมาย และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่มีความผิด” แต่ทั้งนี้ ต้องตีความกฎหมายที่กำหนดไว้ด้วยว่าอย่างไรจึงเรียกว่า เป็นการป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมาย ในขณะที่เดียวกันการป้องกัน โดยชอบด้วยกฎหมายก็อาจเป็นการป้องกันเกินกว่าเหตุได้

ซึ่งมาตรา 69 บัญญัติว่า “ถ้าผู้กระทำได้กระทำไปเกินสมควรแก่เหตุ หรือเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน ศาลจะลงโทษ น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ แต่ถ้าการกระทำนั้นเกิดขึ้นจากความตื่นเต้น ความตกใจหรือความกลัว ศาลจะไม่ลงโทษผู้กระทำก็ได้”

จากบทบัญญัติกฎหมายข้างต้นจึงมีความจำเป็นที่เราต้องรู้ไว้บ้าง เกี่ยวกับหลักป้องกัน เพราะในปัจจุบันนอกจากคดีวิศวกรรมภัยแล้ว ยังมีข่าวปรากฏให้เห็นอยู่เนือง ๆ การใช้ชีวิตประจำวันของเราทุกคน ล้วนมีความเสี่ยง เผลอ ๆ เดินเข้าซอยเปลี่ยว ๆ มีด ๆ หรือเดินอยู่ดี ๆ อาจมีคนร้ายหรือมีจลาจลเข้ามาชิงทรัพย์ ชิงรถจักรยานยนต์ ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ฯลฯ กว่าผู้เสียหายจะไปแจ้งตำรวจหรือมีคนมาช่วย ได้ทัน อาจถึงกับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตไปแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าเรื่องนี้ เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องมาศึกษาว่าอย่างไรคือการป้องกันตัว โดยชอบด้วยกฎหมาย หลักการป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญาแยกองค์ประกอบได้ดังนี้

1. ต้องมีภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิด ต่อกฎหมาย ต้องเป็นภัยอันตรายที่เขาไม่มีสิทธิมากระทำหรือไม่มี กฎหมายให้อำนาจกระทำได้ เช่น ไปทำร้ายร่างกายเขา ไปฆ่า ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ เป็นต้น แต่หากผู้ก่อภัยนั้นมิใช่นักอาชญากร ไม่ได้เรากลุ่มไม่มีสิทธิจะป้องกัน เช่น พ่อแม่มีสิทธิว่ากล่าวหรือลงโทษลูก โดยการสั่งสอน การตี ลงโทษตามสมควรในฐานะผู้ปกครองบุตร หรือกรณีมีภัยอันตรายเกิดขึ้นแต่ผู้ทำร้ายป้องกันตัวไปมีส่วนร่วมหรือมีส่วนผิด ในการก่อให้เกิดภัยอันตรายนั้น เช่น ตนเป็นผู้ก่อเหตุหรือไปยั่วยุทำร้ายก่อน หรือสมัครใจเข้าทะเลาะวิวาทจะอ้างเหตุป้องกันไม่ได้

ตัวอย่าง จำเลยเล่นสนุกเกอร์พนันเอาทรัพย์สินแล้วเกิดเรื่อง ทะเลาะวิวาทกัน แม้ผู้ตายจะเป็นฝ่ายลงมือทำร้ายจำเลยก่อน แต่การ ที่จำเลยเอากรรไกรแทงสวนไปในทันทีที่ผู้ตายไม่มีอาวุธ เมื่อผู้ตาย ถูกแทงแล้วได้เดินเข้าไปในซอยถือไม้กวาดเพื่อไล่ตีจำเลย หากจำเลย ไม่ประสงค์จะต่อสู้อาจหลบเลี่ยงเสีย การที่จำเลยยังคงยืนรอจนผู้ตาย เดินออกมาจากซอยเอาไม้กวาดไล่ตี จำเลยจึงวิ่งไปหยิบท่อนเหล็ก มาตีผู้ตายจนล้มลง พฤติการณ์แสดงให้เห็นว่าจำเลยสมัครใจ ทะเลาะวิวาทกับผู้ตาย จะอ้างเหตุว่ากระทำเพื่อป้องกันตัวไม่ได้ ถือว่า จำเลยมีเจตนาฆ่าผู้ตาย

2. ภัยอันตรายนั้นต้องเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง อย่างไรเรียกว่า ใกล้จะถึง ภัยที่เกิดขึ้นนั้นกระชั้นชิดถึงขนาดที่ไม่มีหนทางอื่น

ที่จะขจัดปิดเป่าภัยนั้นได้ นอกจากกระทำต่อบุคคลนั้นเพื่อระงับ ภัยภัยที่เกิดขึ้น

ตัวอย่าง จำเลยถูกทำร้ายโดยไม่ทราบสาเหตุในลักษณะจู่โจม และเกิดขึ้นโดยทันที ทำให้จำเลยเข้าใจว่าผู้ตายกับผู้เสียหายดักรอ ชิงรถจักรยานยนต์ หรืออาจประสงค์ต่อภรรยาจำเลยที่นั่งซ้อนท้าย มาด้วย จำเลยมีรูปร่างเล็กสู้แรงปะทะผู้ตายและผู้เสียหายไม่ได้ การที่จำเลยเป็นพ่อครัวและใช้มีดทำครัวที่พกมาแทงผู้ตายเพียง 1 ครั้ง แต่บังเอิญไปถูกอวัยวะที่สำคัญ ผู้ตายจึงถึงแก่ความตาย การกระทำ ของจำเลยเป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุ

3. ผู้กระทำได้กระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่น ให้พ้นจากภัยอันตรายนั้น การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น สามารถป้องกันได้ทั้งตนเองและบุคคลอื่นรวมถึงทรัพย์สิน

ตัวอย่างที่ 1 ผู้ตายเมาสุราเดินถือปืนตรงเข้าไปหาบิดาจำเลย พุดทำงานจะฆ่าบิดา จำเลยจึงยิงสกัดกั้นไปก่อน 1 นัด แล้วกระโดด แยกปืนคนตายมาได้ แต่กลับเอาปืนคนตายนั้นมายิงซ้ำไปอีก 3 นัด เป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ กรณีนี้แม้คนที่มิภัยอันตรายคือบิดา ของจำเลย แต่จำเลยซึ่งเป็นบุตรมีสิทธิที่จะป้องกันเพื่อให้บิดาพ้นจาก ภัยอันตรายได้ แต่การป้องกันนั้นต้องไม่เกินสมควร

ตัวอย่างที่ 2 จำเลยทำร้ายผู้เสียหายเนื่องจากจำเลยต้องการ สร้อยคอทองคำของจำเลยคืนจากผู้เสียหาย เมื่อผู้เสียหายไม่ใช่ เจ้ามือพนันและจำเลยไม่ได้เล่นพนันกับผู้เสียหาย เมื่อผู้เสียหาย เอาสร้อยไปเพื่อเล่นพนันโดยจำเลยไม่ยินยอม การที่จำเลยติดตาม สร้อยคอของตนคืนในทันทีทันใด จึงเป็นการป้องกันสิทธิของตน ให้พ้นจากภัยอันตรายที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย แต่การที่จำเลยใช้อาวุธมีดแทงเพื่อแย่งสร้อยคอ จึงเป็นการป้องกัน เกินสมควรแก่เหตุ กรณีนี้เป็นการป้องกันทรัพย์สินก็สามารถกระทำได้

4. กระทำพอสมควรแก่เหตุผู้กระทำได้ไม่มีความผิด แม้กฎหมาย จะให้สิทธิแก่ประชาชนผู้ประสบอันตรายให้ป้องกันตนเองได้ แต่ก็ไม่ได้ ไร้เสียจนเลวชอบเขตอันจะกลายเป็นการป้องกันเพราะความโกรธแค้น บันดาลโทสะ หรือกระทำด้วยความสะใจ เช่น เมื่อมีคนจะเข้ามาทำร้าย เราได้ตอบโต้จนคนร้ายไม่สามารถจะทำอันตรายได้แล้ว ถือว่า ภัยอันตรายได้ผ่านพ้นไปแล้ว เราจึงกระทำอีกถือว่าเป็นกรณีเกินกว่าเหตุ

ซึ่งการที่จะพิจารณาว่าจะเกินสมควรแก่เหตุหรือไม่เพียงใดนั้น มีทฤษฎีที่สำคัญ กล่าวคือ

ทฤษฎีสัดส่วน คือ ต้องพิจารณาว่าอันตรายที่จะเกิดขึ้นนั้น ป้องกันได้สัดส่วนกับอันตรายที่เกิดขึ้นหรือไม่ เช่น มีคนมาตบหน้าเรา เราจะใช้มีดแทงเขาตายเพราะความเจ็บเนื่องจากถูกตบหน้า เมื่อเปรียบเทียบแล้วการที่เราแทงเขาถึงแก่ความตายไม่ได้สัดส่วนกัน เนื่องจากเขาใช้แค่มือไม่มีอาวุธร้ายแรงที่จะทำให้เราถึงแก่ความตายได้ ดังนั้น การใช้มีดแทงเขาตายจึงเป็นการกระทำที่เกินสมควรแก่เหตุ

ทฤษฎีวิถีทางน้อยที่สุด ตามทฤษฎีนี้ถ้าผู้กระทำได้ใช้วิถีทางน้อยที่สุดที่จะทำการตอบโต้ถือว่าได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุ เช่น ในขณะที่ถูกทำร้ายคนที่ก่อภัยมีสภาพร่างกายไม่แข็งแรง ตัวผอมแห้ง ซึ่งเราตัวใหญ่กว่า ขณะนั้นเรามีไม้และปืน แต่หากเราเลือกใช้ไม้ก็เพียงพอที่จะยับยั้งผู้ก่อภัยได้แล้วถือเป็นการกระทำไปพอสมควรแก่เหตุ เพราะผู้กระทำได้ใช้วิถีทางน้อยที่สุดที่จะป้องกันตนเอง

อย่างไรจึงถือว่าเป็นการกระทำเพื่อป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายพอสมควรแก่เหตุ หรือเกินสมควรแก่เหตุ จากบทบัญญัติดังกล่าว เราทราบแล้วว่าหากเป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุผู้กระทำไม่มีความผิด แต่การป้องกันเกินสมควรแก่เหตุถือว่าผู้กระทำยังมีความผิดอยู่ เพียงแต่ศาลจะลงโทษน้อยเพียงใดก็ได้หรือจะไม่ลงโทษเลยก็ได้ หลายคนจึงอาจสงสัยว่าแล้วเราควรยึดทฤษฎีไหน ซึ่งไม่มีหลักแน่นอนที่จะระบุได้ว่าควรเป็นทฤษฎีใด แต่การพิจารณาว่ากระทำแค่ไหนเป็นการสมควรแก่เหตุ นั้น เมื่อท่านได้ป้องกันและถ่วงอันตรายได้ผ่านพ้นไปแล้วอย่าทำซ้ำเพราะความโกรธแค้น เว้นแต่การที่กระทำลงไปนั้นเกิดจากความตื่นเต้นตกใจกลัว ศาลอาจไม่ลงโทษเลยก็ได้

ตัวอย่างที่ 1 ผู้ตายเป็นฝ่ายก่อเหตุก่อนจะเข้ามาชกต่อ ยทำร้ายจำเลย จำเลยจึงเอาปืนยิงลงพื้นไป 1 นัด เพื่อขู่ให้ผู้ตายกลัว แต่ผู้ตายไม่ยอมหยุดกลับเข้ากอดปล้ำใช้แขนรัดคอแล้วแย่งปืน จำเลยจึงยิงขณะชุลมุนนั้นไป 1 นัด ป้องกันพอสมควรแก่เหตุ ไม่มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น

ตัวอย่างที่ 2 ผู้ตายบุกกรุกเข้าไปในบ้านจำเลยในยามวิกาล เมื่อจำเลยได้ยินเสียงผิดปกติคิดว่าป็นลงมาดู คนตายยิงทันที จำเลยยิงสวนกลับไป ป้องกันพอสมควรแก่เหตุ ไม่มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น

ตัวอย่างที่ 3 ผู้ตายไปหาเรื่องจำเลยและชี้หน้าด่าแม่จำเลย จำเลยใช้ปืนยิงผู้ตาย ไม่เป็นการกระทำเพื่อป้องกัน ถือว่ามีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยบันดาลโทสะศาลลงโทษน้อยเพียงใดก็ได้

ตัวอย่างที่ 4 ผู้ตายเป็นฝ่ายก่อเหตุขับรถปอกั๊พแข่งปาดหน้า จะให้รถเก๋งที่จำเลยที่ 2 ขับ มีจำเลยที่ 1 นั่งมาด้วยชนกำแพงคอนกรีตกลางถนนหลายครั้ง แต่ไม่ได้ใช้อาวุธใดทำร้ายหรือจะทำร้ายจำเลยที่ 1 ด้วยวิธีอื่นอีก แม้ผู้ตายยังขับรถตามมาชนท้ายรถเก๋งในซอยซึ่งเป็นซอยตัน แต่ขณะที่จำเลยที่ 2 เปิดประตูรถเก๋งลงไปยิงผู้ตายนั้น ผู้ตายยังนั่งอยู่ในรถปอกั๊พ จำเลยที่ 1 ยิงผู้ตายช่วงแรก 2 นัด จนกระสุนหมด แล้วกลับไปเอาอาวุธปืนของจำเลยที่ 2 ซึ่งเก็บไว้ที่รถเก๋งอ้อมมาทำยารถปอกั๊พและยิงผู้ตายถึง 5 นัด การยิงในช่วงหลังย่อมมีเวลาใคร่ครวญตั้งสติได้แล้ว การกระทำของจำเลยที่ 1 จึงเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ มีความผิดแต่ศาลลงโทษน้อยกว่าได้

อย่างไรก็ดี แม้กฎหมายจะให้สิทธิในการป้องกันตนเอง ผู้เขียนกลับมองว่าการอยู่ร่วมกันในสังคม ความขัดแย้งย่อมต้องเกิดขึ้นและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ สิ่งที่เราพึงมีคือ การใช้สติใคร่ครวญในการแก้ไขปัญหา ความมีน้ำใจ การให้อภัยและถ้อยทีถ้อยอาศัย ยังคงใช้ได้ในทุกยุคทุกสมัย ต้องยอมรับว่าโลกโซเชียลเข้ามามีอิทธิพลในชีวิตประจำวันโดยเราสามารถรับรู้ข่าวสารจากอีกมุมหนึ่งของโลกได้ในเวลาอันรวดเร็ว มีเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย เช่น กล้องวงจรปิด กล้องติดหน้ารถ โทรศัพท์มือถือ ฯลฯ

ซึ่งในอดีตที่ผ่านมากรณีศึกษาหลายเรื่องที่ถูกกระทำแก่โทสะ และเลือกใช้วิธีการตัดสินปัญหาด้วยตนเอง ไม่ว่าจะกรณีใดเจตนาหรือดาราภาพลักษณ์ดีลูแก่โทสะ แก้ไขปัญหาด้วยการใช้อารมณ์เมื่อเรื่องบานปลายก็ถูกกระแสวิพากษ์วิจารณ์ลงโทษก่อนศาลพิพากษา จนส่งผลกระทบต่ออนาคตหน้าที่การงาน รวมไปถึงบุคคลในครอบครัว เพื่อนฝูงญาติพี่น้องอย่างไม่สามารถย้อนคืนกลับไปแก้ไขได้ จึงจำเป็นที่เราต้องมีสติแก้ไขปัญหาด้วยปัญญา

ผู้เขียนขอน้อมนำพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2539 มาเป็นหลักปฏิบัติว่า “ปัญหาทุกอย่างไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ มีทางแก้ไขได้ ถ้ารู้จักคิดให้ดีปฏิบัติให้ถูก การคิดที่ดีนั้นมีใช้การคิดได้ด้วยลูกคิดหรือด้วยสมองกล เพราะโลกเราในปัจจุบันจะวิวัฒนาการไปมากเพียงใดก็ตาม ก็ยังไม่มีเครื่องมืออันวิเศษชนิดใด สามารถขบคิดแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ การขบคิดวินิจฉัยปัญหาจึงต้องใช้สติปัญญาคือ คิดด้วยสติรู้ตัวอยู่เสมอ เพื่อหยุดยั้งและป้องกันความประมาทผิดพลาดและอคติต่าง ๆ มิให้เกิดขึ้น ช่วยให้การใช้ปัญญาพิจารณาปัญหาต่าง ๆ เป็นไปอย่างเที่ยงตรง ทำให้เห็นเหตุเห็นผลที่เกี่ยวข้องกัน เป็นกระบวนการได้กระจ่างชัดทุกขั้นตอน” ☺

